

**Zagadnienia do tzw. "małej matury" z języka polskiego dla klas II LO i III T
w roku szkolnym 2012/2013.**

Spis lektur

Poziom podstawowy

1. Literatura polska:

- konteksty antyczne, biblijne i inne
- *Bogurodzica* w kontekście poezji średniowiecznej
- Jan Kochanowski – fraszki, pieśni i treny (wybór)
- Jan Andrzej Morsztyn – wybór wierszy
- Daniel Naborowski – wybór wierszy
- Wacław Potocki – wybór wierszy
- Ignacy Krasicki – bajki, satyry (wybór), *Hymn do miłości ojczyzny*
- Adam Mickiewicz – *Romantyczność*, *Pan Tadeusz*, *Dziady cz. III*, wybór wierszy
- Juliusz Słowacki – *Kordian*: akt I, akt II, akt III sc. 5 i 6; wybór wierszy
- Zygmunt Krasiński - *Nie-Boska komedia*: cz. I, cz. III (scena w obozie rewolucji), cz. IV (scena w obozie arystokracji i scena finałowa)
- Cyprian Kamil Norwid – wybór wierszy
- Bolesław Prus – *Lalka*, *Kamizelka*
- Eliza Orzeszkowa *Nad Niemnem* – fragmenty tomu III: rozmowa Andrzejawej Korczyńskiej z synem, rozmowa Benedykta Korczyńskiego z synem; *Gloria victis*
- Maria Konopnicka - *Mendel Gdański*
- Henryk Sienkiewicz – *Potop*
- Kazimierz Przerwa-Tetmajer – wybór wierszy
- Jan Kasprówic - wybór wierszy
- Leopold Staff - wybór wierszy z różnych epok

- Stanisław Wyspiański – *Wesele*
- Władysław Stanisław Reymont – *Chłopi* (t. I)

2. Literatura powszechna:

- Sofokles - *Król Edyp*
- Horacy – wybór pieśni
- William Szekspir – *Makbet*
- Moliere - *Świętoszek*
- Johann Wolfgang Goethe – *Cierpienia młodego Wertera*
- Fiodor Dostojewski – *Zbrodnia i kara*

ZAGADNIENIA DO POWTÓRKI

STAROŻYTNOŚĆ

1. Co to jest **mit**? Najsłynniejsze mity i postacie z mitologii greckiej, ich symbolika (np. mit o Dedalu i Ikarze, o Syzyfie, o labiryncie, o Narcyzie, mit kosmogoniczny, mity o stworzeniu człowieka, mit trojański i mity tebańskie, bogowie olimpijscy). Pojęcia *sacrum* i *profanum*.
2. Cechy **eposu homeryckiego**. Ideał greckiego herosa (np. Achilles, Hektor)
3. **Tragedia grecka**:
 - geneza
 - cechy tragedii
 - budowa teatru greckiego
 - konflikt tragiczny, ironia tragiczna, **katharsis*, **mimesis*, zasada *decorum*
 - tragizm postaci w *Królu Edypie* Sofoklesa (mit o Labdakidach). Rola Fatum w życiu człowieka. Wina tragiczna.
4. Horacjański pogląd na świat: (teksty Horacego z podręcznika)
 - carpe diem i filozofie greckie
 - motyw *non omnis moriar* (oda *Exegi monumentum...*)
5. Filozofie : stoicyzm, epikureizm, Sokrates, Platon, Arystoteles
7. **Biblia** – źródło kultury europejskiej. Świat wartości – np. miłość, sens cierpienia.
 - czas powstania, tłumaczenia (Septuaginta, Wulgata), podział ksiąg
 - styl biblijny – cechy
 - gatunki
 - znajomość 3 wybranych przypowieści, np. O miłosiernym Samarytaninie, O synu marnotrawnym, O siewcy

- Księga Hioba (fragm.), Księga Psalmów(wybrane psalmy), Księga Rodzaju – stworzenie świata i człowieka),
- Apokalipsa (fragm.)
- Symbolika biblijna. Inspiracje biblijne w literaturze i sztuce epok późniejszych.

ŚREDNIOWIECZE

1. Ogólny charakter epoki:

Granice czasowe (Europa – Polska). Tło historyczne (feudalizm, powstawanie państw chrześcijańskich, dwuwładza: cesarstwo – papieństwo, wyprawy krzyżowe, itd.)

2. Średniowieczny uniwersalizm: społeczno – polityczna dominacja Kościoła, rola łaciny, stosunek do Antyku, hierarchia i pośrednictwo.

- *podstawy filozofii chrześcijańskiej: Tomasz z Akwinu, św. Augustyn, św. Franciszek, scholastyka, teocentryzm

3. Sztuka średniowieczna – sakralny charakter architektury, rzeźby i malarstwa. Styl romański i gotycki, przykłady zabytków.

4. Kultura krzyża: wzorce religijnego postępowania: święty i asceta – *Legenda o św. Aleksym* i *Kwiatki św. Franciszka* (fragmenty poznane w gimnazjum) – cechy świętego, schemat życia.

Hagiografia, kult świętych, ich funkcja

5. Etos rycerski

- *Pieśń o Rolandzie* (fragm.) – treść, tło historyczne, cechy Rolanda, śmierć bohatera zgodna z „*ars moriendi*” – jej symbolika

- ideał władcy - *Kronika polska* Galla Anonima (fragment), Karol Wielki z *Pieśni o Rolandzie*

6. Śmierć w średniowieczu – alegoryczność obrazowania

- *memento mori* i motyw marności / *vanitas* /

- *ars moriendi* – sztuka umierania

- *dance macabre* – „*Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*”(fragm.)

7. Polska liryka średniowieczna. Liryka maryjna. *Średniowieczny wiersz zdaniowy.

- *Bogurodzica* – temat, kompozycja, czas powstania , archaizmy w pieśni, **Deesis*

- *Lament świętokrzyski* – wizerunek Maryi, kompozycja, adresaci liryczni, *plankt

8. Dziejopisarstwo – historiografia: kronika, rocznik, gesta

Najważniejsze polskie kroniki: np. Galla Anonima, podstawowe informacje o czasie powstania i treści.

9. Najstarsze zabytki piśmiennictwa polskiego.

10. *Teatr średniowieczny: dramat liturgiczny (XIIw.), mirakle, misteria, moralitety.

RENEZANS

I Renesans europejski

1. Italia :

– *Boccaccio, *Dekameron* – kompozycja zbioru, cechy noweli, nowela *Sokół*

– Wielcy artyści: np. Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Tycjan, Rafael - cechy ich sztuki.

2. **Główne prądy umysłowe i hasła epoki:** humanizm, antropocentryzm, reformacja.

Renesansowa koncepcja człowieka jako twórcy samego siebie. Godność i

wolność człowieka (zob. np.* pisma Mirandoli)

Nowa wizja świata – świat jako pole ekspansji człowieka. Odkrycia naukowe – np. teoria Kopernika, wynalazek druku – znaczenie.

Sens nazwy epoki i czas trwania.

3. Związki kultury odrodzenia z tradycją antyczną:

- gatunki lit. – np. *epigramat, fraszka, hymn, pieśń, *elegia, tren, sielanka – przykłady.
- światopogląd humanistyczny, filozofie – stoicyzm, epikureizm, *nepolatonizm renesans.
- aluzje i nawiązania do mitologii, postaci i wydarzeń ze starożytności itp.

4. Sztuka renesansu:

- styl – prostota, harmonia, umiar, proporcje, „złoty środek”, realizm (mimetyzm)

II Renesans w Polsce – złoty wiek kultury polskiej – dlaczego?

1. Modele życia ludzkiego w twórczości pisarzy XVI w. – pareneza renesansowa:

- szlachcic – ziemianin – *M. Rej, *Żywot człowieka poczciwego (fragm.)*
- J. Kochanowski, *Pieśni* – ideał człowieka i obywatela: „poczciwa sława” zdobyta przez służbę Ojczyźnie, ideał życia – nawiązania do starożytnych filozofii i do Horacego
- *dworzanin – *Ł. Górnicki, *Dworzanin polski*

2. J. Kochanowski i klasycyzm renesansowy

- życie, motywy autobiograficzne w twórczości, portret renesansowego artysty
- cechy jego stylu, języka; tematyka: motywy antyczne, Bóg, natura, człowiek
- *Fraszki – geneza gatunku, żart i refleksja – zmienność nastrojów, wielość tematów (podział fraszek ze względu na tematykę), humanizm fraszek, stosunek do świata – refleksja filozoficzna we fraszkach. – przykłady z podręcznika
- *Pieśni* – ideały horacjańskie (Pieśń IX ks. I, Pieśń XXIV ks. II i inne) – motyw biesiady, stoicyzm, epikureizm. Świat wartości: cnota (Pieśń XII ks. II), dobra sława (Pieśń XIX ks. II), patriotyzm (Pieśń V ks. II), religijność („Czego chcesz od nas, Panie...” – *Deus artifex*), afirmacja życia, czyste sumienie.
- *Treny* – kompozycja cyklu, gatunek – elegia, *epicedium. Bohaterowie liryczni: ojciec i córka. Obrazy – motywy – tematy. Kryzys wartości w trenach IX, X, XI i ostateczny wniosek w Trenie XIX. Styl wypowiedzi. Uniwersalizm *Trenów*

Różne ujęcia tematu „wieś” w lit.: Kochanowski, *Pieśń świętojańska o Sobótce* (fragm.)

*Temat „obywatel i państwo” i jego różne ujęcia w lit. renes.: *P. Skarga, *Kazania sejmowe*,

III. Teatr elżbietański (II poł. XVI w. – pocz. XVII w.)

1. Scena elżbietańska – forma widowisk.
2. Szekspir – życie, dorobek twórczy. Nowy obraz świata i człowieka w dramatach Szekspira: życie-sen, życie-teatr, walka wewnętrzna, namiętności i słabości ludzkie.
3. *Makbet* jako przykład tragedii szekspirowskiej
 - Typ bohatera, portrety psychologiczne głównych postaci (rola monologów),
 - problem władzy, źródła tragizmu bohatera, dobro i zło, zbrodnia i kara
4. Cechy tragedii szekspirowskiej. Różnice między tragedią szekspirowską a antyczną.

IV. Odrębność twórczości M. Sępa–Szarzyńskiego jako prekursora baroku – sonety, np. „O wojnie naszej, którą więdziemy z szatanem, światem i ciałem”, „O nietrwałej miłości rzeczy świata tego”.

BAROK

1. Kontrreformacja i jej wpływ na światopogląd nowej epoki.

Zburzenie renesansowej harmonii świata, odchodzenie od wzorców antycznych, kryzys świadomości, weryfikacja wartości, odradzanie się tematyki i gatunków

średniowiecznych, motywy marności, walki duszy i ciała, dobra i zła, temat przemijania i śmierci, Bóg – odległy, tajemniczy, niepojęty, słabości człowieka, problematyka filozoficzno-moralna (np. w poezji M. Sępa-Szarzyńskiego, już pod koniec renesansu)

Kontrreformacja i jej wpływ na kulturę baroku.

2. Kontrast jako zasada kompozycyjna w baroku

- związek ze światopoglądem epoki – wyraz rozdarcia, niepewności
- przykłady z literatury i sztuk plastycznych – np. *Do trupa* Morsztyna

3. Cechy stylu barokowego:

- dążenie do ekspresji, kontrasty, przerysowanie gestów, dynamika, asymetryczność, iluzoryczność, przepych, pragnienie olśnienia i zadziwienia odbiorcy, obfitość form, alegoryczność, mistycyzm

- barok w architekturze, malarstwie –* np. Rubens, Rembrandt, Velasquez, Caravaggio;

*w muzyce – np. J. S. Bach

4. Nurt dworski w liryce barokowej – J. A. Morsztyn i D. Naborowski (znajomość utworów z podręcznika)

- koncept, marinizm, zmysłowość, kunsztowność, cel poezji
- forma utworów – zabiegi artystyczne – np. paradoks, antyteza, oksymoron, paralelizm składniowy, hiperbolizacja, wyliczenia, anafory, figura sumacji, puenta itd
- Tematyka utworów z nurtu dworskiego

5. Sarmatyzm – nurt ziemiański polskiego baroku

- tło historyczne epoki – XVII wiek w Polsce
- geneza, cechy i zjawiska pozytywne i negatywne towarzyszące sarmatyzmowi
- portret szlachcica – Sarmaty w * *Pamiętnikach* J. Ch. Paska
- twórczość W. Potockiego – wybrane wiersze, epos *Wojna chocimska* (fragm.)

6. **Komedia klasycystyczna – Molier *Świętoszek***. Typy komizmu i główny problem w „Świętoszku”. Charakterystyka postaci. Cechy komedii charakterów. Znaczenie twórczości Moliera w rozwoju dramatu europejskiego.

O Ś W I E C E N I E

1. **Klasycyzm francuski** (poł. XVII- poł. XVIIIw) - jego wpływ na oświecenie europejskie np. Molier – *Świętoszek*

2. Oświecenie w Europie.

filozofia : racjonalizm /Kartezjusz /, empiryzm /Locke/ , *sensualizm

sens nazwy /np. wg.: I. Kant, *Co to jest Oświecenie?*/

*encyklopedyści – znaczenie encyklopedii francuskiej

deizm i ateizm, *libertynizm

rozwój nauki (odkrycia, wynalazki). Dążenie do ładu, znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej dla przełomu oświeceniowo – romantycznego.

3. **Oświecenie w Polsce** - granice czasowe, 3 fazy oświecenia . Tło historyczne.

- odnowa szkolnictwa, prekursorzy oświecenia /Konarski , bracia Załuscy/
- rola króla, mecenas, rola Warszawy – centrum kultury, sztuka oświecenia
- rozwój prasy i jej rola /np. „Monitor”/ ; publicystyka Sejmu Wielkiego
- rola teatru i dramatu

5. **Działalność Ignacego Krasickiego** . Życie i osobowość poety.

- bajki – geneza, odmiany, cechy gatunku, uniwersalizm bajek (przykłady z podręcznika)
- satyry – *Do króla*, *Pijaństwo*, **Żona modna*, **Świat zepsuty*
- styl wypowiedzi artystycznej Krasickiego

- dydaktyzm i klasycyzm twórczości I. Krasickiego

7. Sentymentalizm w literaturze polskiej

- tematyka utworów sentymentalnych (miłosna, religijna, patriotyczna) – przykłady

- F. Karpiński, *Do Justyny, Laura i Filon* – cechy sielanki sentymentalnej

R O M A N T Y Z M

1. Czas trwania i tło historyczne epoki.

Geneza epoki (np. Sturm und Drang , gotycyzm i fascynacja średniowieczem w XVIIIw.sentymentalizm, preromantyzm).

2. Znajomość **biografii A. Mickiewicza i J. Słowackiego**. Powiązanie z twórczością.

3. Romantyczny światopogląd. „Czucie i wiara” jako zasada romantycznego poznania świata.

*Walka klasyków z romantykami. Główne hasła romantyzmu (np. miłość, wolność, kult młodości) A. Mickiewicz : *Oda do młodości* , *Romantyczność* .

Odrzucenie reguł literackich . Bunt artystyczny i jego efekty w dziełach romantycznych.

4. Świat fantastyczny w utworach romantycznych, jego rola:

(ballady: **Król Olch* Goethego, ballady Mickiewicza, *Dziady*, *Kordian* , *Nie-Boska komedia*).

5. Ludowość: sposób widzenia świata, prawdy moralne (np. ‘nie masz zbrodni bez kary’),wierzenia w balladach i II części *Dziadów* (powt. z gimnazjum).

(ballady: *Lilie* , *Świtez* , **Rybka*, **Świtezianka*)

6. Duchowy związek człowieka z przyrodą. Pejzaż romantyczny. Rola natury :

- *Sonety krymskie* A .Mickiewicza - orientalizm, , motyw wygnańca–pielgrzyma;

- rola natury w balladach: nastrój, współtworzenie akcji, symbolika, miejsce akcji

- rola natury w *Panu Tadeuszu*

**7. Aktualność polityczna utworów –motywy walki narodowowyzwoleńczej .
Historyzm .**

(III część *Dziadów* , **Kordian-Przygotowanie*, także *Pan Tadeusz* i *Grób Agamemnona* Słowackiego).

9. Typy bohaterów romantycznych :

- nieszczęśliwy kochanek –bohater werterycki . „Choroba wieku”(np. *Cierpienia młodego Wertera* Goethego, * IV część *Dziadów* , *Kordian* .)

- ofiarny bojownik (prometeizm) w polskim dramacie romantycznym. Winkelriedym

- nowy typ bohatera w *Panu Tadeuszu* – Jacek Soplica i Tadeusz

- motyw samobójstwa i przemiany duchowej

- poeta – indywidualista (np. Konrad, Kordian, Hrabia Henryk z *Nie-Boskiej...*)

10. Rola poety i poezji : wieszcz , przywódca duchowy narodu / Wielka Improwizacja / ;

poeta prawdziwy i fałszywy w *Nie-Boskiej komedii*

11. Motyw wygnańca – pielgrzyma – *Sonety krymskie* , *Smutno mi, Boże* Słowackiego ,

**Pielgrzym* Norwida

12. Główne gatunki romantyczne (geneza, cechy, przykłady): dramat romantyczny ballada , powieść epistolarna.

13. Poezja Norwida – cechy specyficzne jego poezji, postulaty artystyczne –np. los wielkich ludzi w *Coś ty Atenom ...* , *Bema pamięci . . .* , *Fortepianie Szopena*.

14. III część *Dziadów* – walka dobra i zła, mesjanizm (*Widzenie ks. Piotra*), historyzm, mistycyzm, profetyzm, motywy tyrtejskie, ocena narodu polskiego (*Salon warszawski*), obraz zaborcy i Rosji (**Ustęp*).

15. *Pan Tadeusz* – realizm – idealizacja - baśniowość, obraz dworu szlacheckiego, świata przemijającego; geneza utworu w świetle „Epilogu”, bohaterowie nowego typu cechy gatunku.

16. *Nie-Boska komedia cz. I, III, IV*- Portret głównego bohatera, obraz i ocena rewolucji, historiozofia, konflikt ideowy Henryk – Pankracy (charakterystyka postaci), sens tytułu, interpretacja sceny końcowej.

P O Z Y T Y W I Z M

1. Główne hasła pozytywizmu (praca u podstaw, praca organiczna).

Prądy filozoficzne: A. Comte, utilitaryzm, scjentyzm, ewolucjonizm, organicyzm i inne.

4. Portrety kobiet w utworach epoki / *Lalka*, *Kamizelka* i inne / Emancypacja.

5. Tematyka żydowska i problem antysemityzmu w utworach pozytywistycznych, np. *Mendel Gdański* Konopnickiej, *Lalka*.

6. *Trylogia* Henryka Sienkiewicza (*Potop*)

- Kmicic –bohater romantyczny? Porównanie z postacią Jacka Soplicy

- etos rycerski i model życia w *Potopie* – w zestawieniu z wcześniejszymi epokami / średniowiecze, barok - Jan Chryzostom Pasek, romantyzm /

- *Potop* jako powieść historyczna. Schematy fabularne gatunku. Spory wokół *Trylogii*

- funkcje ideowe i artystyczne obrazów przeszłości – ku pokrzepieniu serc. Idee patriotyczne, symbolika patriotyczna.

- *Trylogia* dziś – jej rola w kształtowaniu mitów narodowych. Ocena adaptacji filmowych powieści.

7. *Lalka* Bolesława Prusa

- powieść realistyczna – wyróżniki realizmu. Poetyka prozy dojrzałego realizmu

- złożoność narracji – funkcje *Pamiętnika starego subiekta*.

- język ezopowy – wpływ cenzury na język literatury

- krytyczny obraz społeczeństwa – grupy społeczne (charakterystyka). Przemiany społeczne. Sposoby funkcjonowania jednostki w społeczeństwie II połowy XIXw.

- portrety bohaterów – idealistów (w tym Wokulskiego)

- obraz miasta: Warszawa, Paryż

- problematyka filozoficzna powieści – motyw świata-teatru, ludzi-marionetek

8. *Nad Niemnem* Elizy Orzeszkowej – podane fragmenty

- hierarchia wartości (np. praca, patriotyzm, rodzina, natura, tradycja)

9. *Zbrodnia i kara* Fiodora Dostojewskiego jako powieść psychologiczna i filozoficzna. Portret psychologiczny Rodiona Raskolnikowa.

Sens cierpienia, motywy ewangeliczne, rola Soni, problematyka etyczna.

Obraz społeczeństwa i Rosji II poł XIXw.

10. Gatunki lit. pozytywizmu: powieść tendencyjna, powieść realistyczna, powieść historyczna; nowela; opowiadanie.

Stylizacje – archaiczna w *Trylogii*

realizm – naturalizm – podstawowe różnice.

MŁODA POLSKA

1. Nazwy epoki przełomu wieków (fin de siècle, modernizm, dekadentyzm, secesja, neoromantyzm, symbolizm, Młoda Polska) – wyjaśnić pojęcia.

- Czas trwania.Przełom antypozytywistyczny i tło historyczno-ideowe modernizmu.
2. Filozofie (Schopenhauer, Nietzsche, Bergson), *psychoanaliza Freuda, wpływ filozofii i kultury Wschodu: nirwana
 3. Kierunki artystyczne : naturalizm, impresjonizm, symbolizm, ekspresjonizm, secesja. Ich twórcy, założenia artystyczne, wpływ na literaturę.
 - 4.Poezja
 - **K. Przerwa-Tetmajer** („Koniec wieku XIX”, wiersze dekadencjne, *Melodia mgieł nocnych, Evviva l’arte*, *nawiązania do folkloru podhalańskiego, *erotyki)
 - **J. Kasprówicz** (*sonety *Z chałupy, Krzak dzikiej róży*, hymny np. *Dies irae, Hymn św. Franciszka*; etapy twórczości poety)
 - **L. Staff** (np. *Kowal, Deszcz jesienny, Przedśpiew*)
- OGÓLNE: tematyka wierszy młodopolskich: dekadentyzm, katastrofizm, motyw śmierci jako ukojenia, Bóg, Szatan, temat artysty, sztuki, motywy tatrzańskie, ludowość, erotyka, wpływ różnych filozofii, również franciszkanizmu.
- Nastrojowość, synteza sztuk (elementy muzyczne i plastyczne), synestezja, impresjonizm, symbolizm, ekspresjonizm w poezji, zabiegi stylistyczne, kompozycja cyklu poetyckiego (*Krzak dzikiej róży*).
- 5 Wypiański – życie i twórczość.
 - Wesele** – geneza i związek z postaciami rzeczywistymi i historycznymi, obraz dwóch warstw społecznych
 - i ocena narodu polskiego, tematyka narodowa – wyzwolenie, chłopomania, symbolika, sens scen fantastycznych,
 - Wajdy
 - 6.. S. Żeromski **Ludzie bezdomni** – problematyka społeczna, ocena środowisk, bohaterowie: Judym, Joasia, Korzecki – ich postawy życiowe, ocena; nowatorstwo artystyczne powieści: symbolizm, nastrojowość, psychologizm, styl narracji, kompozycja.
 10. W. S. Reymont **Chłopi (1 tom)** – realia świata przedstawionego, mentalność chłopów, portrety bohaterów, świat wartości, mitologizacja bytu chłopskiego, rytm życia, naturalizm, symbolizm, realizm utworu.
- Dialektyzacja. Gatunek: epopeja chłopska
11. Problematyka etyczna **Jądra ciemności** J. Conrada

Uwaga! Klasy drugie obowiązują lektury do pozytywizmu, a klasy trzecie do Młodej Polski.

ZAGADNIENIA DO POWTÓRKI - NAUKA O JĘZYKU I POETYKA

1. Język jako system znaków. Teoria komunikacji językowej.
2. Pochodzenie języka polskiego. Grupy językowe w Europie.
3. Najważniejsze zjawiska fonetyczne w historii języka polskiego, np. przegłos polski.
4. Archaizmy w „Bogurodzicy” – ich typy.
5. Najstarsze zabytki języka polskiego.
6. Słowniki języka polskiego i ich zastosowanie.
7. Znaczenie wyrazu (właściwe i przenośne). Synonimy, antonimy, homonimy. Treść i zakres znaczeniowy wyrazu. Budowa słowotwórcza wyrazów (rdzeń i formant) – wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo.
8. Zapożyczenia wyrazowe z języków obcych w różnych epokach .
9. Sposoby bogacenia słownictwa w języku polskim. Rodzaje neologizmów.

10. Funkcje tekstów językowych (informatywna, ekspresywna, impresywna, poetycka, fatyczna).
11. Kultura języka i poprawność językowa. Norma i błąd językowy. Kryteria poprawności językowej. Ocena poprawności wybranych tekstów współczesnych, np. reklam.
12. Odmiany języka polskiego. Język mówiony i pisany. Odmiany środowiskowe i terytorialne języka polskiego.
13. Dialekt i gwara. Najważniejsze dialekty w Polsce.
14. Style funkcjonalne (naukowy, publicystyczny, urzędowy, artystyczny, potoczny).
15. Rodzaje stylizacji – np. archaizacja, dialektyzacja, stylizacja środowiskowa itd.
16. Kryteria dobrego stylu.
17. Środki stylistyczne – fonetyczne, leksykalne, składniowe. Figury stylistyczne, czyli tropy poetyckie.
18. Charakterystyczne cechy języka i stylu tekstów okresu romantyzmu, pozytywizmu, Młodej Polski.
19. Związki frazeologiczne – ich klasyfikacja.
20. Tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny.
21. Zasady pisowni polskiej.
22. Części mowy i części zdania. Rozbiór logiczny i gramatyczny zdania prostego i złożonego.
23. Rodzaje i gatunki literackie. Ewolucja niektórych gatunków, np. tragedii, sonetu, powieści.
23. Konwencje literackie i kategorie estetyczne. Realizm, naturalizm, symbolizm, impresjonizm, ekspresjonizm, turpizm. Komizm, tragizm, ironia, patos, groteska. Aluzja literacka, parodia, pastisz.
24. Wersyfikacja polska: średniowieczny wiersz zdaniowy, wiersz sylabiczny, sylabotoniczny, toniczny, biały, wolny. Pojęcia: rym, rytm, średniówka, przerzutnia, wiersz stroficzny i stychiczny.
25. Podstawowe gatunki publicystyczne: artykuł, reportaż, felieton, esej, wywiad, notatka prasowa, recenzja prasowa.